

СТАНОВИЩЕ

от д-р Дончо Стоянов Донев, доцент в Тракийски университет

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки.

професионално направление 3.2. Психология

докторска програма Педагогическа и възрастова психология

Автор: *Николай Илиев Димчев*

Тема: Връзка между агресия и привързаност в юношеска възраст.

Научен ръководител: *проф. д-р Кирилка Симеонова Тагарева*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-22-891 от 27.04.2026 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Връзка между агресия и привързаност в юношеска възраст“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма Педагогическа и възрастова психология. Автор на дисертационния труд е Николай Илиев Димчев – докторант към катедра Психология с научен ръководител проф. д-р Кирилка Симеонова Тагарева.

Представеният от Николай Димчев комплект материали е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ. Докторантът е приложил четири публикации в научни издания.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Николай Димчев завършва средно образование в ПГВАД „Христо Ботев“ с профил Мебелно производство. През 2017 г. успешно завършва бакалавърска програма по психология в ПУ “Паисий Хилендарски”. Защитава магистърска теза в програма Позитивна психология на същия университет. А от 2024 г. е зачислен за докторант по педагогическа и възрастова психология в ПУ. От 2018 г е практикуващ психолог с опит в работата с деца и юноши с неприемливо поведение. През 2025 завършва обучението си за позитивен психотерапевт. През последната година заема академична длъжност асистент в катедра Психология на ПУ.

3. Актуалност на тематиката

Избраната тема е с високо обществено и научно значение, като предлага задълбочен поглед върху агресията като екстернализирана проекция на вътрешната несигурност на

юношите. Трудът успешно запълва ниши в разбирането на връзката между различните фигури на привързаност и многомерния конструкт на юношеската агресия.

4. Познаване на проблема

Николай Димчев демонстрира впечатляваща теоретична подготовка и задълбочено познаване на научната проблематика, свързана с феномените агресия и привързаност. Авторът е извършил мащабен литературен обзор, който обхваща както класическите концепции на психологическата наука, така и най-съвременните изследвания в областта. Николай Димчев успешно е извършил критичен синтез, който му служи за изграждане на собствена, логически издържана концептуална рамка на изследването. Това е безспорно доказателство за неговата висока научна компетентност и зрялост като изследовател.

5. Методика на изследването

Методиката на изследването е релевантна на поставената изследователска цел и води към изпълнението на изследователските задачи. Методите са подходящи за измерване на определените критерии в контекста на дефинираната целева група. Избраният дизайн дава възможност за комплексно изучаване на феномените и гарантира висока степен на надеждност и валидност на получените резултати.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Първа глава на дисертационния труд на Николай Димчев представлява мащабен и прецизно структуриран теоретичен фундамент, в който авторът извършва критичен синтез на психологическите парадигми. Изложението обхваща широк спектър от подходи в изучаването на агресията - от класическата психоанализа и еволюционната психология до съвременните невробиологични и социални модели, като същевременно диференцира агресията от сродни конструкти като гняв, враждебност и насилие. Особено постижение е операционализирането на АНА синдрома (Anger-Hostility-Aggression), което позволява анализ на агресията като многоизмерен конструкт, интегриращ афективни, когнитивни и поведенчески компоненти в единна рамка.

Втората част на теоретичния обзор е насочена към детайлна типология на агресивното поведение, като докторантът проникателно анализира реактивните и проактивните форми на агресия, както и съвременни феномени като киберагресията. Авторът поставя акцент върху възрастовата специфика на юношеството, разглеждайки го като критичен период на онтогенетични трансформации, в който агресията често се явява компенсаторен механизъм при преживявана несигурност. Трудът убедително извежда теорията за привързаността като водеща обяснителна рамка за генезиса на деструктивността, подчертавайки ролята ѝ за развитието на емоционалната саморегулация.

Втора глава на дисертационния труд представя прецизна и методически издържана организация на емпиричното изследване, която съответства на съвременните научни стандарти в психологията. Докторантът е разработил солиден сравнителен анализ с корелационен дизайн, целящ да установи естеството на взаимовръзката между качеството на привързаност и агресивното поведение. Извадката, обхващаща общо 216 юноши на възраст между 13 и 19 години Тя е структурирана в две сравнителни групи — експериментална (с регистрирани девиантни прояви) и контролна (с нормативно поведение), което позволява прецизно идентифициране на специфични психологически дефицити. Специално внимание заслужава стриктното спазване на етичните норми при работа с непълнолетни и ясната формулировка на изследователските цели и задачи.

Изборът на изследователски инструментариум, включващ утвърдените в международната практика въпросници на Бъс и Пери (BPAQ) и Инвентара за привързаност към родители и връстници (IPPA), свидетелства за стремежа на автора към обективност и висока надеждност на получените данни. Николай Димчев демонстрира умения в операционализирането на сложни психологически конструкти и прилагането на многостепенна стратегия за статистическа обработка чрез софтуера JASP. Използването на широк спектър от методи от дескриптивен анализ и Welch's t-test до детайлен корелационен и множествен линеен регресионен анализ гарантира прецизното тестване на хипотезите и извеждането на научно обосновани изводи за привързаността като значим предиктор на агресията. Този комплексен методологически подход превръща втора глава в убедително доказателство за изследователската зрялост на докторанта и за високата практико-приложна стойност на неговия труд.

Трета глава на дисертационния труд представя изчерпателен и прецизен статистически анализ, който убедително диференцира психологическите профили на изследваните юноши чрез прилагането на дескриптивни и сравнителни методи. Резултатите категорично потвърждават, че експерименталната група демонстрира значително по-високи нива на обща и физическа агресия, съпроводени от отчетливи дефицити в доверието и комуникацията с родителските фигури. Особено приносен е изводът за липсата на статистически значими полови различия в агресивните прояви, което насочва към разбирането за агресията като социално обусловен феномен, доминиран от качеството на семейната среда, а не от биологичната принадлежност. Същевременно авторът проникателно идентифицира високата привързаност към връстниците като компенсаторен механизъм, който при юношите с девиантно поведение успешно заменя липсващата емоционална подкрепа от семейството.

Поставен е акцент върху корелационния и регресионния анализ, които математически валидират централната хипотеза за защитната функция на сигурната привързаност. Николай Димчев успешно доказва, че над 50% от вариацията в агресивното поведение може да бъде предсказана чрез качеството на емоционалните връзки, като доверието в бащата се утвърждава

като ключов инхибитор на поведенческата деструктивност. Изследването предлага иновативен поглед върху функционалната диференциация на родителските роли, дефинирайки майката като водещ регулатор на афективния тонус, а бащата – като основен медиатор на социалните граници и норми. Финалната част на главата синтезира тези анализи в ценни практически препоръки за специалистите в образователната сфера, постулирайки труда като инструмент за превенция на агресията чрез целенасочено укрепване на семейната комуникация.

7. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Николай Димчев е представил три публикации в периодични издания и сборници от научни конференции, издадени в периода на неговата докторантура. И трите са свързани с темата на дисертационния труд, като отразяват различни аспекти от представеното изследване.

Концепцията, организацията и дизайна на проведеното изследване са оригинални. Данните и техния анализ са автентични. На тази база, считам, че няма данни за плагиатство, а представеният дисертационен труд е авторски.

8. Критични забележки и препоръки

Както самият докторант отбелязва, изследването е проведено в конкретен момент от времето. Това позволява установяването на статистически значими връзки, но ограничава възможността за категорични заключения относно причинно-следствените зависимости. Трудно е да се определи със сигурност дали дефицитите в привързаността предхождат агресията, или системното агресивно поведение на юношата е довело до вторично влошаване на отношенията и отчуждение от страна на родителите. Подобен анализ би могъл да се разгърне в бъдещата изследователска работа на Николай Димчев.

9. Автореферат

Авторефератът отразява в пълнота съдържанието на дисертационния труд. В него са представени основни моменти от теоретичния анализ, както и данни от емпиричното изследване.

10. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Тъй като регресионният модел идентифицира привързаността към бащата като значително по-силен предиктор за агресивното поведение в сравнение с привързаността към майката, считам за уместно публикуване на тези специфични резултати в международни

научни издания. Това би допринесло за глобалния дебат относно ролята на бащата като основен медиатор на социалните граници в юношеска възраст.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че Николай Димчев притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Николай Димчев в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма Педагогическа и възрастова психология.

30.05.2026 г.

Изготвил становището:

(подпис)

.....

(доц. д-р Дончо Донеv)